

International Journal of Languages' Education and Teaching
Volume 6, Issue 4, December 2018, p. 38-46

Received	Reviewed	Published	Doi Number
17.11.2018	01.12.2018	30.12.2018	10.18298/ijlet.3204

**Determination of Preface Reading Habits
of Turkish Teacher Candidates**

Aliye USLU ÜSTTEN¹ & Başak UYSAL² & Müzeyyen ALTUNBAY³

ABSTRACT

The prefaces which are also defined by names such as presentation, pre-rhetoric, first word, preliminary saying, and the introductions are the first link that the author has established with the reader. However, it is seen that many times the prefaces were ignored and started to be read directly from the introduction of the work. The main purpose of this study is to determine the habits of Turkish teacher candidates in reading, evaluating, interpreting the preface and making inferences about content of the preface. This study was carried out with 110 first-year students studying in the Turkish Education Department of Gazi University and Giresun University. Survey method was used in descriptive research methods. Preface Reading Habit Form consisting of open-ended questions was used as a data collection tool. The students were asked to read the book which had a preface in 15 minutes. At the end of the period, students completed the form. The data obtained in the study were evaluated at two different stages and presented in two separate sections in the findings part. The results of the study are also important since there has not been any study to determine Turkish teachers' reading habits, evaluations and interpretations about the content of the works from the prefaces.

Key Words: Reading education, Turkish education, preface

**Türkçe Öğretmeni Adaylarının
“Ön Söz” Okuma Alışkanlıklarının Belirlenmesi***

ÖZET

Sunuş, söz başı, ön deyiş, ilk söz, ön deyiş, mukaddime gibi adlarla da tanımlanan ön sözler, bir bakıma eserin yazarının okuyucu ile kurduğu ilk bağıdır. Ancak pek çok kez ön sözlerin göz ardı edilerek doğrudan eserin “Giriş” bölümünden okunmaya başlandığı görülmüştür. Bu çalışmanın temel amacı, Türkçe öğretmeni adaylarının “ön söz”leri okuma, değerlendirme, yorumlama ve ön sözlerden hareketle eserin içeriği hakkında çıkarım yapma alışkanlıklarını tespit edebilmektir. Bu çalışma, Gazi Üniversitesi ve Giresun Üniversitesinin Eğitim Fakültelerinde Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dallarında öğrenim görmekte olan toplam 110, 1. sınıf öğrencisi ile yapılmıştır. Çalışmada betimsel araştırma yöntemlerinden tarama (survey) yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak açık uçlu sorulardan oluşan yapılandırılmış “Ön Söz Okuma Alışkanlığını Belirleme Formu”ndan yararlanılmıştır. Öğrencilere toplamda 15 dakika süre verilmiş, bu süre zarfında öğrencilerin, içinde ön söz barındıran kitabı okumaları istenmiştir. Süre bitiminde öğrenciler, hazırlanan formu doldurmuşlardır. Çalışmada elde edilen veriler iki farklı aşamada değerlendirilmiş ve bulgular kısmında iki ayrı bölüm hâlinde sunulmuştur. Bu çalışmanın sonuçları, daha önce Türkçe öğretmen adaylarının okuma, değerlendirme, yorumlama ve ön sözlerden hareketle eserin içeriği hakkında çıkarım yapma alışkanlıklarını tespit etmeye yönelik herhangi bir çalışma yapılmamış olmasından ötürü ayrıca önem taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Okuma eğitimi, Türkçe eğitimi, ön söz.

¹ Doç. Dr., Gazi Üniversitesi Türk Dili Bölümü, Ankara, aliyeuslu@yahoo.com

² Doç. Dr., Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Ankara, basakuysal@hotmail.com

³ Dr. Öğr. Üye. Giresun Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Giresun, altun.bay@hotmail.com

* Bu makale, 4-6 Ekim 2018 tarihlerinde Ankara Üniversitesinde düzenlenen “XI. Uluslararası Türkçenin Eğitimi-Öğretimi Kurultayı”nda sunulan bildirinin genişletilmiş hâlidir.

1. Giriş

Sunuş, sunu, birkaç söz, kısa bir açıklama, söz başı, ön deyi, ilk söz, ön deyiş, mukaddime gibi adlarla da tanımlanan ve genel olarak kitapların giriş kısmına konulan, bir eserin konusunu, amacını, işleniş biçimini anlatan yazılar şeklinde ifade edilen ön sözler, bir bakıma eserin yazarının okuyucu ile kurduğu ilk bağıdır. Ön sözlerde hangi bilgilerin veya hangi konuların yer aldığı kadar neden yazıldıkları, yazılmalarına neden ihtiyaç duyulduğu da ayrı bir önem taşır. Önceden kullanılan “sebeb-i telif-i kitab” sözünün bir başka deyişle kitabın yazılış amacının çok kez ön söz yerine kullanıldığı, daha sonra Tanzimatla birlikte yazarların, eserlerinin giriş bölümünden önce yazdıkları “mukaddime”lerin de “ön söz” mahiyetinde olduğu bilinmektedir. Yazarların bu bölüm aracılığı ile edebiyat çevrelerine kendi sanat anlayışlarını takdim ettikleri görülür. Günümüzde ön sözler daha çok eserin yazılış amacı, kaç bölümden oluştuğu, yazılma sürecinde karşılaşılan zorluklar, eserin yazılmasında emeği geçenlere teşekkür, çalışmanın alana sağlayacağı katkılar veya alandaki hangi boşluğu doldurduğu üzerine yapılan açıklamalardan oluşmaktadır. Ancak pek çok kez ön sözlerin göz ardı edilerek doğrudan eserin “Giriş” bölümünden okumaya başlandığı, dolayısıyla çalışmanın yazılış amacı, alandaki yeri gibi hususların göz ardı edildiği görülür.

Bu çalışmanın temel amacı, Türkçe öğretmeni adaylarının başta edebî eserler olmak üzere okudukları diğer türlerdeki “ön söz”leri okuma, değerlendirme, yorumlama ve ön sözlerden hareketle eserin içeriği hakkında çıkarım yapma alışkanlıklarını tespit edebilmektir.

Wellek ve Waren (1982: 317) türü, teorik olarak hem dış şekli (belli bir vezin ve yapıya) hem de iç şekli (tutum, genel hava, amaç, konu, hitap edilen kitle) temel alan eserler gruplaması olarak tanımlamaktadır. Bu tanımlamalardan yola çıkarak bazı metinlerin ön sözlerinin bulunduğu, hatta ön sözlerin bazen metnin kendisinden dahi daha çok söz ettirdiği görülür. Söz gelimi, Cromwell’in ön sözü, romantizmin manifestosu olarak kabul edilmiş; ön söz, edebiyat camiasında metinden daha çok ses getirmiştir.

“Cromwell’in ön sözü, dünya edebiyatında, romantik tiyatronun ilkelerini koyan, romantizmin bildirgesi olarak değerlendirilirken yeni bir edebiyatı oluşturma uğraşı veren bizim edebiyatçılarımızın da öğrenme, öykünerek öğrenme sürecinde, bu ön sözden fazlasıyla etkilendiğini görüyoruz. Yine Namık Kemal, Celâleddin Harzemşâh piyesine, Cromwell’in ön sözüne öykünerek o ünlü Mukaddime-i Celâl’ini yazışının, içeriği ve sonuçlarıyla, tiyatro bilginimizin yaygınlaşmasında, ön söz geleneğinin belirleyici bir etkisinin olduğu” (Kılıç 2009: 10-11) görülmektedir.

Cervantes’in “Don Quijote” adlı eserine yazdığı ön söz, dünya edebiyatında edebî türlere yazılan ön sözün ilk örneklerinden kabul edilir. “XVII. yüzyılın başında Cervantes’le başlayan bu ön söz yazma isteği hızla yayılmış, öykünün, yeni bir biçimle, roman türüyle bütünleştiği bu süreçte, türün tanıtımıyla birlikte yazarların bir “aktaran” olarak kahramanlarının gerisinde kalan kimliklerini duyurarak yapıtın oluşumundaki görüşlerini, katkılarını kanıtlamak için okuyucuya” (Kılıç 2009: 10) seslenmeye çalışmışlardır.

Harper Lee, “Bülbülü Öldürmek” adlı eserinin ön sözünde ise “Bana göre, ön sözler ancak, yazarın ölümünden ve eserin meydana çıkmasından çok uzun yıllar sonra yeniden basılan romanlara yakışır. (...) Ön sözler kitaptan zevk almayı engeller, beklentinin heyecanını öldürür, insanı hayal kırıklığına uğratar. Ön sözlerin tek iyi yanı, bazı durumlarda ilacın alınmasını geciktirmeleridir.” diyerek edebî eserlerde ön sözlerin olmaması gerektiğini savunur (2004).

Dolayısıyla edebî metinlerin ön sözleri üzerine farklı görüşler olsa da metnin genel bağlamı içinde düşünülmesi gereken ön sözlerin okuyucuya sağlayacağı katkılar göz ardı edilemez. Genel olarak ön sözlerde, yazarın hayatına, edebî kişiliğine, eserin yazılış amacına, yazım sürecine, dönem özelliklerine, basım evinin ya da çevirmenin görüşlerine vs. yer verilebilir. Ancak her şeyden önce ön sözlerin Türkçe eğitimi bağlamında okuma becerisine sağlayacağı katkı yönüyle de düşünülmesi gerekmektedir.

2. Ön Söz Okumanın Eseri Anlama Üzerindeki Katkıları

Akşit Göktürk (2007), "Okuma Uğraşı" adlı eserinde okumanın üç temel aşaması olduğundan bahseder. Bunlar; okuryazarlık, okuma alışkanlığı kazanma ve bilinçli okur olmadır. Okuryazarlık, "Bireyin, kâğıt üzerindeki birtakım işaretleri birbirine katarak, çatarak anlamlar çıkarabilmesi, kendi demek istediklerini de aynı işaretler ile aynı alfabe işaretleriyle kâğıda dökebilmesi" olarak tanımlanırken okuma alışkanlığı kazanma "özellikle İlköğretim Türkçe dersleri ile lise öğretiminde Türk Dili ve Edebiyatı derslerinin eksen olması sonucunda oluşturulması beklenir" diyerek okumanın iki temel alanını açıklamıştır. Göktürk'e göre (2007), böyle bir okumayı kazanan kişi, başkalarına bağımlı olmaksızın, kendi çabasıyla bilgi edinir, insanlara, dünyaya ve olaylara bakışını derinleştirir. Göktürk okuma sürecinin en zor ve karmaşık aşaması olarak bilinçli okur olmayı açıklar. Bir başka bir ifade ile okuma sürecinin eleştirici ve irdeleyici olan, daha çok da orta ve yükseköğretimde kazanılan okuma alışkanlığının kişinin mesleki hayatında da bilinçli bir tavra dönüşmesidir.

Türkçe Dersi Öğretim Programında (2018) belirtilen metin türlerine bakıldığında bunların, bilgilendirici metinler, hikâye edici metinler ve şiir olmak üzere üç ana başlık altında ele alındığı görülür. Her edebî tür, bir ön sözden oluşabildiği gibi bazen çevirmene, yayınevine, baskı sayısına, düzeltmelere vb. bağlı olarak ön sözler yenilenebilir veya tamamen farklı bir ön söz yazılabilir. Ön sözler, kitaplara açılan kapılar gibidir, yazarın, çevirmenin veya yayınevinin okuyucuyla ilk teması ön sözler aracılığı ile olur. Bu nedenle okunan edebî türlerin ön sözlerine de zaman ayrılması, eser ve yazar hakkında fikir edinilmesi açısından faydalı olacaktır.

3. Yöntem

Araştırma Modeli

Çalışmada betimsel araştırma yöntemlerinden tarama (survey) yöntemi kullanılmıştır. Tarama modelleri, "geçmişte ya da hâlen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Onları herhangi bir şekilde değiştirme, etkileme çabası gösterilmez." (Karasar 2012, s.77).

Araştırmanın Çalışma Grubu

Bu çalışma, Gazi Üniversitesi ve Giresun Üniversitesinin Eğitim Fakültelerinde Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dallarında öğrenim görmekte olan toplam 110, 1. sınıf öğrencisi ile yapılmıştır. Çalışma, gönüllülük esasına dikkat edilerek yürütülmüştür.

Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı olarak açık uçlu sorulardan oluşan yapılandırılmış "Ön Söz Okuma Alışkanlığını Belirleme Formu" kullanılmıştır. İlk olarak her öğrenciye içinde ön söz barındıran bir okuma kitabı verilmiş, serbest okuma etkinliği yapılmıştır. Öğrencilere kitabı inceleyip okumaları için toplamda 15 dakika süre verilmiş, bu süre zarfında öğrencilerin kitabı okumaları istenmiştir. Öğrencilerin yönlendirilmemesi ve daha nesnel veriler elde edilmesi amacıyla konu hakkında bilgi verilmemiştir. Süre bitiminde hazırlanan "Ön Söz Okuma Alışkanlığını Belirleme Formu" öğrencilere dağıtılarak bu formu doldurmaları istenmiştir. Çalışmada elde edilen veriler iki farklı aşamada değerlendirilmiş ve bulgular kısmında iki ayrı bölüm hâlinde sunulmuştur. İlk olarak katılımcıların, okudukları eserlere ilişkin dikkat ve algılarının ölçülmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda öğretmen adaylarından okudukları

eserlerin kaç sayfa olduğu, verilen süre dâhilinde kaçınıcı sayfaya kadar okuyabildikleri, ön sözü okuyup okuyamadıkları vb. gibi doğrudan dikkat ve algı ile ilgili soruları cevaplamaları istenmiştir.

İkinci aşamaya, ön sözü okuyup değerlendiren, edebî eseri veya herhangi bir konuda yazılmış eseri okumaya önce ön sözü okuyarak başlayan ve ön söz ile kitabın içeriği arasında ilişki kurabilen öğrenciler ile devam edilmiştir. Bu aşamada, öğretmen adaylarının ön sözü okuma gerekçeleri ile ön sözü yorumlama ve değerlendirme becerileri, ön sözün yazılma gerekçesine ilişkin düşünceleri tespit edilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırmada kullanılan anket formlarından elde edilen verilerin çözümlenmesinde SPSS 20.0 (Statistical Packages for Social Science) paket programından yararlanılmıştır. Betimleyici analizde sıklık (frekans) ve yüzde (%) kullanılmıştır. İçerik analizi ile çözümlenen verilerin daha nesnel sunulması amacıyla, yapılan tespit ve değerlendirmeler bulgular bölümünde tablolara yansıtılarak sunulmuştur.

Çalışmanın sonuçları iki ayrı başlıkta değerlendirilmiştir. İlk olarak Türkçe öğretmeni adaylarının okudukları eserlerin ön sözlerini okuyup okumamaları değerlendirilmiş, ikinci olarak ön sözleri yorumlama, değerlendirme, eserin içeriği ve yazarın amacı ile ön söz arasında ilişki kurabilme becerileri değerlendirilmiştir. Öneriler, Türkçe öğretmenlerine ve akademisyenlere olmak üzere iki hedef kitleye yönelik sunulmuştur. Bu çalışmanın sonuçları, daha önce Türkçe öğretmen adaylarının okuma, değerlendirme, yorumlama ve ön sözlerden hareketle eserin içeriği hakkında çıkarım yapma alışkanlıklarını tespit etmeye yönelik herhangi bir çalışma yapılmamış olmasından ötürü ayrıca önem taşımaktadır.

4. Bulgu ve Yorumlar

Tablo 1. Cinsiyet ve Yaşa İlişkin Veriler

	f	%
Cinsiyet		
Kız	83	75,5
Erkek	27	24,5
Toplam	110	100,0
Yaş	f	%
18	10	9,1
19	29	26,4
20	31	28,2
21	25	22,7
22	10	9,1
23	4	3,6
Boş	1	,9

Tablo 1'deki verilerden hareketle katılımcıların cinsiyetlerine ilişkin dağılım incelendiğinde öğrencilerin %75,5'inin kız, %24,5'inin ise erkek olduğu; %9,1'inin 18, %26,4'ünün 19, %28,2'sinin 20, %22,7'sinin 21, %9,1'inin 22 ve %3,6'sının 23 yaşında olduğu görülmektedir. Öğrencilerden biri bu soruyu yanıtızsız bırakmıştır.

Tablo 2. Öğrencilerin Okudukları Kitap Türlerine Yönelik Veriler

Kitap Türleri	f	%
Dinî	3	2,7
Ders kitabı	5	4,5
Masal	4	3,6
Ansiklopedi	6	5,5
Roman	64	69,8
Şiir	22	20,0
Hikâye	1	,9
Çizgi roman	1	,9
Tarihî (araştırma kitabı)	1	,9
Deneme	1	,9
Kişisel gelişim	2	1,8
Toplam	110	100,0

Tablo 2'den anlaşılacağı gibi öğrenciler, en fazla roman türünü tercih etmekte (%69,8), bu türü şiir (%20), ansiklopedi (%5,5), ders kitabı (%4,5), masal (%3,6), dini kitaplar (%2,7), kişisel gelişim kitapları (%1,8) ve diğerleri (hikâye, çizgi roman, deneme vb.) takip etmektedir. Bilindiği gibi eserler (edebî ya da bilimsel) içeriğinde kısa da olsa çoğu kez bir öz söz barındırmakta, bu ön sözlerde yazarın hayatına, eserin dönem özelliklerine ya da içeriğine dair bilgilere yer verilmektedir. Bu bakımdan ön söz okumadan doğrudan okumaya başlanılan eserde birey, ancak kitabı tamamıyla bitirdiğinde fikir sahibi olabilmekte; okuma sürecinde eserin içeriği, konusu veya mesajı hakkında tüm yönleriyle bilgi sahibi olamamaktadır. Bu çalışma, bu nedenle uygulama sürecinde yalnızca ön söz okuyarak esere başlayan bireyler ile devam ettirilmiştir.

Çalışmada, öğrencilere verilen sürenin ardından onlara verilen formda sorulan sorulardan bir tanesi okunan kitabın sayfası ile ilgilidir. Bu soru, kitabı eline ilk kez alan bireyin kitaba olan ilgisini de ortaya koymakla birlikte dikkatini de ölçmesi bakımından önemlidir.

Tablo 3. Öğrencilerin Okudukları Kitabın Sayfa Sayısına Yönelik Veriler

Sayfa Sayısı	f	%
50-100	5	4,5
101-200	23	20,9
201-300	15	13,6
301-400	4	3,6
401-500	3	2,7

501-600	4	3,6
701-800	1	,9
Boş	55	50,0
Toplam	110	100,0

Tablo 3'te hem öğrencilere verilen kitaplardaki genel sayfa sayıları hem de öğrencilerin bu soruyu yanıtlama oranları gösterilmektedir. Tablodan anlaşılacağı gibi 55 öğrenci bu soruya herhangi bir yanıt vermemiştir.

Tablo 4. Öğrencilerin Ön Söz Okuma Durumuna Yönelik Veriler

Ön sözü okudunuz mu?	f	%
Evet	33	30,0
Hayır	77	70,0
Toplam	110	100,0

Tablo 4'e göre, öğrencilerin 77'si kendilerine verilen kitabın ön sözünü okumamış, 33'ü ise okumuştur. Ön sözü okumadığını belirten öğrencilerin gerekçeleri ise Tablo 5'te gösterilmektedir (Bk. Tablo 5).

Tablo 5. Öğrencilerin Ön Sözü Okuma/Okumama Nedenlerine Yönelik Veriler

Okudum/Okumadım çünkü...	f	%
Kitapla ilgili doğrudan okuyarak bilgi edinmek istedim.	29	26,4
İlgimi çekmiyor.	27	24,5
Gereksiz buluyorum.	9	8,2
Sıkıcı geliyor.	6	5,5
Bir an önce kitaba başlamak istedim.	9	8,2
Verilen süre kısıydı.	11	10,0
Ön söz uzundu.	2	1,8
Önce kitabı, sonra ön sözü okurum.	3	2,7
Ön söz olduğunu fark etmedim.	5	4,5
Ön söz okumak kitapla ilgili ön yargıya neden olur.	1	,9
Kitabın içeriği sürpriz olsun istedim.	1	,9
Boş	7	6,4
Toplam	110	100,0

Tablo 5 incelendiğinde öğrencilerin büyük çoğunluğunun (%26, 4) kitapla ilgili doğrudan okuyarak bilgi edinmek istedikleri, bu nedenle ön sözü okumadıkları tespit edilmiştir. Oysa ön sözlerin yazılış amacı zaten kitapla ve yazarı ile ilgili bilgi vermek, okuyucuyla bir bakıma doğrudan bağ kurmaktır.

Benzer şekilde pek çok öğrenci (27 kişi) de ön sözlerin ilgilerini çekmediğini belirtmişlerdir. Bu gerekçelerin dışında gereksiz ve sıkıcı bulma, ön sözün uzun olması, kitapla ilgili ön yargı oluşturabileceği vb. gibi düşüncelerden hareketle ön sözlerin okunmadığı tespit edilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümüne yalnızca ön söz okuyan öğrenciler ile devam edilmiş, onlardan elde edilen veriler değerlendirilmiştir. Ön söz okuyan toplam 33 öğrenciye, ön sözleri okumanın faydalı olup olmadığı sorulmuştur (Bk. Tablo 6).

Tablo 6. Öğrencilerin Ön Sözü Faydalı Olup Olmadığı Yönündeki Görüşlerine İlişkin Veriler

Ön söz faydalı mı?	f	%
Evet	87	79,1
Hayır	20	18,2
Boş	3	2,7
Toplam	110	100,0

Tablo 6'ya göre öğrencilerin %79'u ön sözün faydalı olduğu noktasında hemfikirdir. Bu sonuçlara kendilerine verilen kitaplardaki ön sözü okumayanlar da dâhildir. Dolayısıyla öğrencilerin, okumasalar dahi, ön sözlerin gerekli ve önemli olduğunu düşündükleri anlaşılmaktadır. Genel olarak ön sözlerin faydalı ya da gereksiz olduğunu düşünen öğrencilerin konu ile ilgili görüşleri ve gerekçeleri Tablo 7'de gösterilmiştir (Bk. Tablo 7).

Tablo 7. Öğrencilerin Ön Söz Hakkındaki Görüşlerine Yönelik Veriler

Ön söz faydalı/faydalı değil çünkü...	f	%
Kitapla ilgili bilgi verir.	90	81,8
Gereksizdir.	7	6,4
Sıkıcıdır.	3	2,7
Zaman kaybıdır.	2	1,8
Kitabın büyüğü kaçır.	1	,9
Yazarlar genellikle ön söz yazmazlar.	1	,9
Boş	6	5,5
Toplam	110	100,0

Tablo 7'ye göre 90 öğrenci, ön sözlerin kitapla ilgili bilgi verdiğini ve bu nedenle önemli olduğunu belirtmiştir. 7 öğrenci ön sözleri gereksiz olarak görürken, 3 öğrenci sıkıcı olduğunu, 2 öğrenci zaman kaybı yaşattığını ve 1 öğrenci kitabın büyüşünü kaçırdığını belirtmiştir. 1 öğrenci ise yazarların değil başkalarının o kitapla ilgili ön söz yazdığını ifade etmiş, 6 öğrenci soruya herhangi bir yanıt vermemiştir.

Öğrencilere ön sözlerde olması gereken özellikler sorulmuş alınan yanıtlar Tablo 8'de gösterilmiştir (Bk. Tablo 8).

Tablo 8. Öğrencilerin Ön Sözde Bulunması Gereken Unsurlara İlişkin Görüşlerine Yönelik Veriler

Ön sözde neler bulunmalıdır?	f	%
Önemli noktalar	1	,9
İçerik, yazarın amacı	71	64,5
Kitabın tarihî arka plan	4	3,6
Yazarın teşekkür etmek istediği kişiler	2	1,8
Yazarın magazinsel hayatı	2	1,8
Kitabın yazılma macerası	11	10,0
Bilmiyorum	1	,9
Boş	16	14,5
Toplam	110	100,0

Tablo 8'e göre, öğrencilerin büyük bir bölümü (71 kişi) ön sözlerde yazarın amacına ve eserin içeriğine dair bilgilere yer verilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. 11 kişi ön sözlerde eserin yazılma macerasına, bir başka deyişle eserin yazarın zihninde tasarlanmasından raflarda yerini alana kadar geçirdiği aşamalara, yazarın çektiği zorluklara vb. bilgilere yer verilmesi gerektiğini belirtmiştir. 4 öğrenci ön sözlerde kitabın tarihî arka planının yer alması gerektiğini ifade ederken 2 öğrenci yazarın teşekkür etmek istediği kişilere yer verilmesi gerektiğini ifade etmiştir. Toplamda 17 öğrenci ise soru ile ilgili görüş belirtmemiştir.

5. Sonuç ve Öneriler

Kitap okumak; ilk olarak okuyucunun, yazarın dünyasına inmesi ve onunla bağ kurması anlamına gelir. İkinci olarak ise kitabın içindekilerini zihinsel bir süzgeçten geçirerek yorumlayıp özümsemesini ya da reddetmesini gerektirir. Bu nedenle okuma faaliyetinin verimli olması için salt okumak yeterli değildir. Kitap hakkında bilgi veren, yazılış amacını, yazılma sürecinde yazarın çektiği sancıları, duygu ve düşüncelerini yansıtan ön sözler, okuma faaliyetini anlamlı kılan bilgilendirici metinlerdir. Bu metinler, aynı zamanda kişinin doğrudan metne başlamasından önce onunla ilgili bilgileri okumasını ve fikir edinmesini sağlar.

Türkçe öğretmeni adaylarının başta edebî eserler olmak üzere okudukları diğer türlerdeki "ön söz"leri okuma, değerlendirme, yorumlama ve ön sözlerden hareketle eserin içeriği hakkında çıkarım yapma alışkanlıklarını tespit edebilmek amacıyla yapılan bu çalışma, konu ile ilgili herhangi bir çalışma yapılmamış olmasından ötürü önem taşımaktadır.

Gazi Üniversitesi ve Giresun Üniversitesinin Eğitim Fakültelerinde Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dallarında öğrenim görmekte olan toplam 110, 1. sınıf öğrencisi ile yapılan bu çalışmada betimsel araştırma yöntemlerinden tarama (survey) yöntemi kullanılmış olup veri toplama aracı olarak açık uçlu sorulardan oluşan yapılandırılmış "Ön Söz Okuma Alışkanlığını Belirleme Formu"ndan yararlanılmıştır.

Verilerin analizi ile elde edilen sonuçlar değerlendirildiğinde, öğrencilerin 83'ünün kız, 27'sinin erkek olduğu, en çok okunan eserler arasında romanların (%67) ilk sırada geldiği tespit edilmiştir. Öğrencilerin %50'sinin okuduğu kitabın sayfa sayısını bilmediği, buna dikkat etmediği, %70'inin kendilerine verilen eserdeki ön sözü okumadığı, okuma(ma) gerekçelerinin ise farklılık gösterdiği görülmüştür. Öğrencilerin %26, 4'ü kitapla ilgili doğrudan okuyarak bilgi edinmek istediklerinden ön sözü okumadıklarını, %24'ü ise ön sözlerin ilgilerini çekmediğini belirtmiştir. Bunların yanı sıra gereksiz ve sıkıcı bulma, ön sözün uzun olması, kitapla ilgili ön yargı oluşturabileceği vb. gibi düşüncelerden hareketle de ön sözlerin okunmadığı tespit edilmiştir (Bk. Tablo 5). Ancak genel olarak katılımcıların %79'unun ön sözlerin okunmasının faydalı olduğu görüşünde hemfikir olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu öğrenciler, gerekçe olarak kitapla ilgili ön sözlerin bilgi vermesini göstermişlerdir. Ön sözlerin faydalı olmadığını düşünen öğrenciler ise (%21) ön sözleri gereksiz, sıkıcı gördüğünü, bu metinlerin zaman kaybı yaşattığını ve kitabın büyüsunü kaçırdığını belirtmiştir (Bk. Tablo 7). Öğrencilere ön sözlerde bulunması gereken özellikler sorulduğunda ise önemli noktalara, eserin içeriğine ve yazarın amacına, kitabın tarihî arka planına, yazarın teşekkür etmek istediği kişilere, yazarın magazinsel hayatına ve kitabın yazılma macerasına yer verilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir (Bk. Tablo 8).

Sonuç olarak; ön söz, yazar-okuyucu-eser üçgeninde okuma sürecini anlamlı kılan edebî ya da bilimsel metinlerdir. Bu metinler, tıpkı yönergeler gibi bireye okuma serüveninde yol gösterip onu yönlendirerek eser hakkında doğru bilgiler verir. Bu nedenle çalışmada da görüleceği üzere oldukça düşük seviyede olan ön söz okuma alışkanlığının kazandırılması, eserlerin doğru yorumlanması, değerlendirilmesi ve eser hakkında çıkarım yapılmasında önemlidir.

Ön söz yapılanmasına yönelik çalışmalara literatürde ihtiyaç vardır ve ön sözlere, ayrı bir edebî tür olarak müfredatta yer verilebilir. Bu nedenle ön sözün yapıyı teşkil eden bir bölüm mü yoksa bir tür mü olduğuna dair doküman analizleri literatüre katkıda bulunacaktır.

Kaynakça

- Göktürk, A. (2007). *Okuma Uğraşı*. İstanbul: YKY.
- Karasar, N. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kılıç, Ç. (2009). *"Türk Tiyatrosunun Oluşumunda Oyun Önsözlerinin Çözümlemesi ve Sonuçları (1859-1923)"*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi. İzmir, 2009.
- Lee, H.. (2004) *Bülbülü Öldürmek* (Çev. Özay Süsoy). İstanbul: Altın Kitaplar.
- MEB. (2018). *Türkçe Dersi Öğretim Programı (İlkokul ve Ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)*. Ankara: MEB Yayınları.
- TDK. (2005). *Büyük Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK Yayınları.
- Warren, R., Wellek, A. (1982). *Yazın Kuramı* (Çev. Yurdanur Salman; Suat Karantay). İstanbul: Altın Kitaplar.